

การแสดงบทบาททางอัตลักษณ์ในการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยของตึกแถว บริเวณกรุงรัตนโกสินทร์

Representation of Identity Function Through Use Transformation of Shophouse on The Rattanakosin Island

พีรยา บุญประสงค์

Peeraya Boonprasong

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพมหานคร 10200

Faculty of Architecture, Silpakorn University, Bangkok 10200

Corresponding author e-mail: boonprasong_p@silpakorn.edu

Received 16/6/2020 Revised 18/12/2020 Accepted 23/12/2020

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยการแปรเปลี่ยนของอัตลักษณ์ กรณีศึกษาตึกแถวในกรุงรัตนโกสินทร์ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยมีเป้าหมายในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของถิ่นที่ โดยการทำความเข้าใจกระบวนการก่อรูปของอัตลักษณ์ภายใต้สภาวะการณ์ของการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิต กิจกรรม และการให้ความหมายที่มีต่อตึกแถว โครงการวิจัยนี้ดำเนินการโดยกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพแบบการสร้างทฤษฎี โดยการเก็บข้อมูลทางกายภาพ การสังเกตพฤติกรรมการแสดงออก และการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อทำความเข้าใจทัศนคติของผู้อาศัยในถิ่นที่ในการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อม ตลอดจนทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์เหตุปัจจัยที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและการสร้างสรรค์กิจกรรมการใช้สอยที่เกิดขึ้นในตึกแถว โดยอภิปรายการกระทำและกิจกรรมที่สัมพันธ์กับการแสดงบทบาททางอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการการเปลี่ยนแปลงการใช้สอย จากการวิเคราะห์ขั้นตอนการดำเนินงานของกรณีศึกษาตัวแทน สามารถสรุปได้ว่า การแปรเปลี่ยนอัตลักษณ์ของถิ่นที่ในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์มีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการใช้สอยของตึกแถวใน 3 แนวทาง คือ การดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ การแปรเปลี่ยนของอัตลักษณ์ และการสร้างอัตลักษณ์ใหม่ ซึ่งแตกต่างกันตามความสามารถของบุคคลและกลุ่มบุคคลในการดำรงอยู่ ปรับตัว และสร้างสภาพภาพของตนในถิ่นที่ของตึกแถว

คำสำคัญ

อัตลักษณ์ของถิ่นที่

บทบาททางอัตลักษณ์

การเปลี่ยนแปลงการใช้สอย

ตึกแถว

กรุงรัตนโกสินทร์

Abstract

“Changing of Identity: A Case Study of Shophouse on the Rattanakosin Island after Use Transformation Process” aims at explaining changes of place-identity through understanding of identity formation processes that embrace physical environment, way of living, activity and meaning-given to shophouse during fluctuating situation occurring in place. To understand expression of place attitude and activity toward change of physical environment, grounded theory is employed as a qualitative method to proceed research activities, through physical environment survey, behavioral observation and in-depth interview. Subsequently, issues contributing to change of use among shophouses are synthesized and discussed through the process of use transformation on which activity and action should occur in each stage. From the analysis it can be concluded that change of place-identity of individual and group of people in the area of Rattanakosin Island is divided into 3 main approaches: 1) continuity of existing identity 2) changing of identity and 3) construction of identity, which is differently through expression of self-congruity, self-adaptation and self-identification.

Keywords

Place-identity

Identity Function

Use Transformation

Shophouse

Rattanakosin Island

1. บทนำ

การเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการใช้สอยของอาคารในบริเวณย่านเมืองเก่าเป็นพลวัตที่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของเนื้อเมืองอย่างเป็นธรรมชาติ และปรากฏการณ์ดังกล่าวจะเกิดการหยุดชะงักลงเมื่อการเปลี่ยนแปลงประโยชน์ใช้สอยของอาคารเป็นไปตามการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน (Larkham, 1996) และแผนการฟื้นฟูชุมชน ย่านจนกระทั่งในระดับเมือง (Jonas, 2006) ดังนั้น การสร้างสรรค์กิจกรรมการใช้สอยเพื่อเป็นกลไกในการยืดอายุการใช้งานของอาคารควรสอดคล้องกับความต้องการของบริบท (Latham, 2000) โดยกฎบัตรบูรณา (ICOMOS AUSTRALIA, 2013) ได้ให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการใช้สอยของมรดกทางวัฒนธรรมว่า กิจกรรมการใช้สอยสามารถตอบสนองต่อการใช้งานอย่างร่วมสมัย

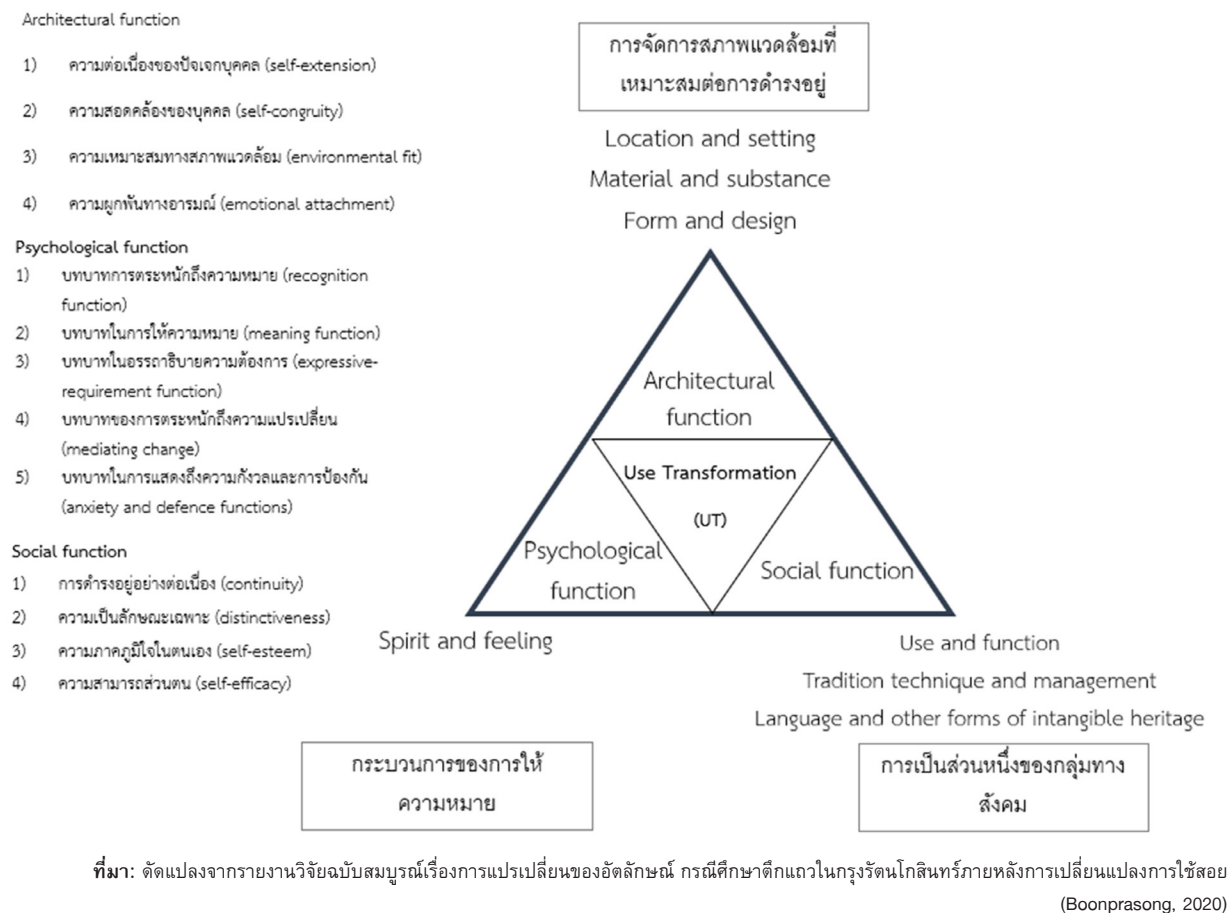
การออกแบบกิจกรรมการใช้สอยและการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางกายภาพของถิ่นที่เป็นสิ่งที่มีสัมพันธ์กันและส่งผลกระทบต่อกันอยู่ตลอดเวลา (Proshansky, 1976) โดยการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการใช้สอยจะเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของอาคารและสภาพแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จนในที่สุดส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของถิ่นที่การทำความเข้าใจถึงผู้คนที่มีอาศัยอยู่ในถิ่นที่ ตลอดจนกิจกรรมที่เกิดขึ้นในถิ่นที่ อันเกิดจากการแสดงออกของบทบาททางอัตลักษณ์ ทั้งจากความต้องการและความพึงพอใจ จึงนำไปสู่การออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เกิดความยั่งยืน และไม่ขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น ส่งผลต่อการตั้งคำถามที่ว่า กิจกรรมแบบใดเหมาะสมกับการดำรงอยู่ต่อไปของย่านเมืองเก่า และกิจกรรมนั้นควรมีลักษณะเหมือนเดิมหรือเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยอย่างไร การศึกษาถึงบทบาททางอัตลักษณ์จึงมีความจำเป็นต่อการออกแบบกิจกรรมการใช้สอย เนื่องจากปัจจัยในการดำรงอยู่ในย่านเมืองเก่ามีความซับซ้อน ที่ไม่อาจพิจารณาถึงกิจกรรมการใช้สอยที่มาจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นอาคารเดิม หรือประชากรในท้องถิ่น หรือแผนการอนุรักษ์ หรือการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ

จากการทบทวนวรรณกรรมจะพบว่า พัฒนาการของแนวคิดการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยของอาคารได้เกิดการปรับประยุกต์กับประเด็นในการแก้ปัญหาภัยหลายศาสตร์ ยกตัวอย่างเช่น การเปลี่ยนแปลงการใช้สอยโดยการคำนึงถึง

ลักษณะทางกายภาพของอาคารเดิม (Cramer & Breitling, 2007) การเปลี่ยนแปลงการใช้สอยโดยการคำนึงถึงการเพิ่มประสิทธิภาพของงานระบบอุปกรณ์อาคาร (Fisch & Giebeler, 2009) การเปลี่ยนแปลงการใช้สอยโดยการคำนึงถึงการประหยัดพลังงาน (Bullen, 2004) การเปลี่ยนแปลงการใช้สอยโดยการคำนึงถึงการรักษาและการรื้อฟื้นความทรงจำในถิ่นที่ (Qing & Man, 2008) ตลอดจนการพัฒนากระบวนการสร้างกิจกรรมการใช้สอยบนพื้นฐานของการสร้างถิ่นที่ (Boonprasong, 2017) และการพัฒนานวัตกรรมการปรับปรุงอาคารประวัติศาสตร์ให้สามารถรองรับการพัฒนาที่ยั่งยืน (Othman & Elsaay, 2018) การปรับประโยชน์การใช้สอยของอาคารจึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำความเข้าใจเมือง ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของเมือง

การเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการใช้สอยของตึกแถวในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์จึงเป็นตัวอย่างในการอธิบายการแปรเปลี่ยนกิจกรรมการใช้สอยที่เป็นพลวัต สอดคล้องกับการแสดงบทบาททางอัตลักษณ์ของบุคคลและกลุ่มบุคคลที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงเหตุปัจจัยจากการพัฒนาและการอนุรักษ์ โดยการปรับเปลี่ยนแบบแผนของการดำเนินชีวิตและกิจกรรมการใช้สอยของตึกแถวในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ให้ตอบสนองต่อสภาพการณ์และบริบทแวดล้อม ที่นำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์อย่างใหม่และการแปรเปลี่ยนของอัตลักษณ์อยู่ตลอดเวลา ซึ่งเห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยของตึกแถวที่แต่เดิมเป็นอาคารที่พักอาศัยและการประกอบอาชีพไปสู่ตึกแถวที่เป็นเครื่องมือในการลงทุน ในทางกลับกัน การเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการใช้สอยที่เน้นการส่งเสริมภาพลักษณ์ของสถาปัตยกรรมจากการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางประวัติศาสตร์เป็นหลัก ยังนำไปสู่การโยกย้ายของกิจกรรมดั้งเดิมและการเปลี่ยนรูปแบบของกิจกรรมไปตามแนวคิดของการวางแผนเมืองของ Larkham (1996) ที่ว่า กิจกรรมที่ไม่เป็นไปตามแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินมักโยกย้ายออกไปจากเมืองเก่า

จากปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้น จึงนำไปสู่การตั้งคำถามในการวิจัยที่ว่า กิจกรรมใหม่ที่เกิดขึ้นส่งผลต่อการแปรเปลี่ยนอัตลักษณ์ในกระบวนการการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยอย่างไร โดยการวิจัยได้ยกตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการใช้สอยของตึกแถวในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์เป็นกรณีศึกษา

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย (Research framework)

2. กรอบแนวคิดการวิจัย

อัตลักษณ์ของถิ่นที่อยู่ในกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงของการใช้สอยเกิดจากการให้ความหมายทั้งในเชิงการจัดการและการกระทำที่มีต่อองค์ประกอบของถิ่นที่อยู่ โดยการพิจารณาการเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบทางกายภาพ (physical setting) กิจกรรม (activity) และการให้ความหมาย (meaning) ที่เปลี่ยนแปลงไปตามการแสดงออกของบทบาททางอัตลักษณ์ (identity function) ที่เกิดในแต่ละขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลงการใช้สอย (use transformation) โดยการทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของมรดกทางวัฒนธรรม (ICOMOS, 1994) ที่สัมพันธ์ไปกับการแสดงออกบทบาทอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม (architectural function)¹ จิตวิทยา

(psychological function)² และสังคม (social function)³ (รูปที่ 1) เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการอธิบายกิจกรรมและการกระทำที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลงการใช้สอย และนำไปสู่การอภิปรายการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์

จากความสัมพันธ์ของแผนภาพที่ 1 จะพบว่า องค์ประกอบของถิ่นที่อยู่พิจารณาตามหลักการของความแท้ (รูปที่ 1) ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบทางกายภาพ ที่ประกอบด้วยที่ตั้งและบริเวณโดยรอบ (location and setting) วัสดุและมวลสาร (material and substance) รูปทรงและการออกแบบ (form and design) 2) การให้ความหมาย ที่ประกอบไปด้วยจิตใจและความรู้สึก (spirit and feeling) และ 3) กิจกรรมการใช้สอย ที่ประกอบด้วยการใช้สอยและหน้าที่ (use and function) การจัดการและ

กลวิธีทางประเพณี (tradition technique and management) ภาษาและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในรูปแบบอื่นๆ (language and other forms of intangible heritage) จะสัมพันธ์กับการแสดงบทบาทอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม จิตวิทยา และสังคม (Boonprasong, 2020) ซึ่งได้อธิบาย ขยายความในบทความเรื่อง อัตลักษณ์ของถิ่นที่อยู่ใน กระบวนการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยของอาคารเก่าในเขต เมืองเก่า (Boonprasong, 2019)

2.1 ข้อสันนิษฐานของการวิจัย

การแปรเปลี่ยนอัตลักษณ์ของถิ่นที่เป็นการแสดง ความต่อเนื่องของปัจเจกบุคคลและกลุ่มบุคคลในการ แสดงออกของบทบาททางอัตลักษณ์ที่มีต่อการดำรงอยู่ โดยการแสดงความสามารถในการปรับตัวให้สอดคล้องกับ โครงสร้างของบริบทที่เกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งการ เปลี่ยนแปลงตนเองและการเปลี่ยนแปลงกิจกรรม ให้ สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่ปัจเจกบุคคลนั้นมีสิทธิใน การครอบครองถิ่นที่ โดยการแสดงออกของบทบาททาง อัตลักษณ์ที่อยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจและความเคารพ ที่มีต่อองค์ประกอบของมรดกทางวัฒนธรรม

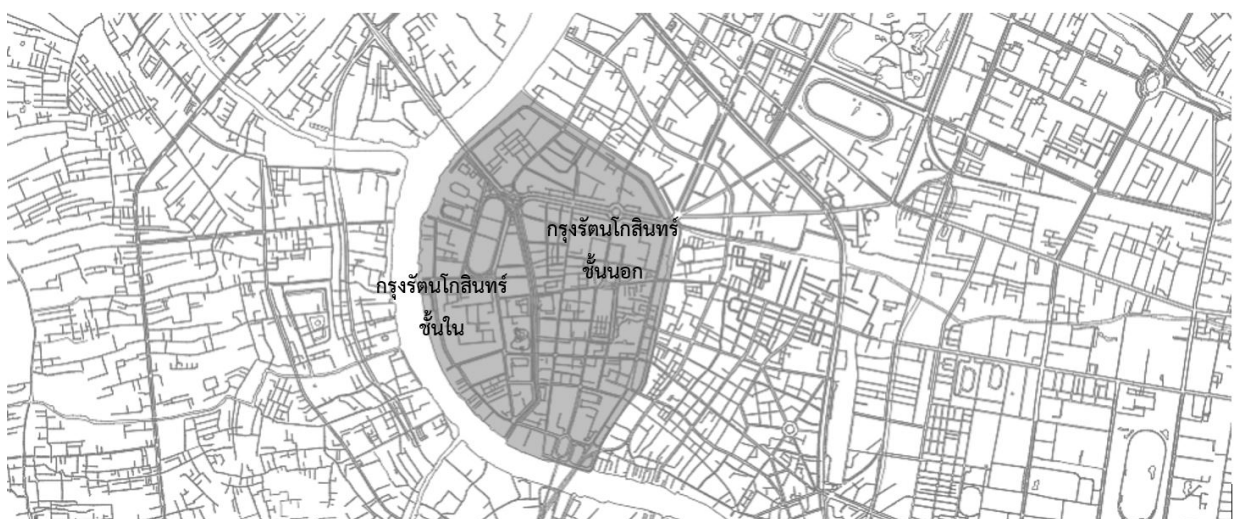
2.2 ขอบเขตการดำเนินการวิจัย

การศึกษาตึกแถวในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นใน และพื้นที่กรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอกที่เกิดการเปลี่ยนแปลง การใช้สอยอันเนื่องมาจากการอนุรักษ์ การพัฒนา การเปลี่ยน

ความต้องการทางสังคมและเศรษฐกิจ และการท่องเที่ยว โดยการเลือกศึกษาตึกแถวที่ตั้งอยู่ในย่านที่มีเอกลักษณ์ เฉพาะ และเกิดการเปลี่ยนแปลงในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา และ พร้อมที่จะเปลี่ยนไปตามสภาวะการณ์ของสังคม เศรษฐกิจ โดยทำการเลือกตึกแถวกรณีศึกษาที่สามารถอธิบาย ปรัชญาการณ์ของการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ในความ สัมพันธ์แบบต่างๆ ได้ (รูปที่ 2)

3. บทบาททางอัตลักษณ์ในกระบวนการเปลี่ยนแปลง การใช้สอยของอาคาร

กระบวนการการเปลี่ยนแปลงการใช้สอย⁴ เป็น เครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อทำความเข้าใจเหตุปัจจัยที่นำไปสู่ การเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของอาคาร (Boonprasong, 2017) ซึ่งได้นำมาพัฒนาต่อในโครงการ วิจัย เรื่องการแปรเปลี่ยนอัตลักษณ์ กรณีศึกษาการ เปลี่ยนแปลงการใช้สอยของตึกแถวในบริเวณกรุง รัตนโกสินทร์ (Boonprasong, 2020) ที่การเปลี่ยนแปลง การใช้สอยของอาคารได้พัฒนาเป็นเครื่องมือในการ ทำความเข้าใจถึงการแสดงออกที่เกิดมาจากความต้องการ ในการแสดงออกทางอัตลักษณ์จากการแสดงทัศนคติ การตัดสินใจ และการแสดงออกของการกระทำในแต่ละ ขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลงการใช้สอย ที่ส่งผลต่อการ เปลี่ยนแปลงของถิ่นที่อยู่ในลักษณะของการคงอยู่ การแปร เปลี่ยนและการสร้างใหม่ของอัตลักษณ์

ที่มา: ผู้วิจัย, (2563)

รูปที่ 2 ขอบเขตพื้นที่การวิจัย แสดงขอบเขตกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นในและชั้นนอก
(Boundary of research area representing inner and outer Rattanakosin Conservation Area)

จากการศึกษาด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ จะพบว่า การอยู่รอดของลักษณะทางกายภาพและกิจกรรม เป็นผลมาจากความสามารถในการปรับตัวของผู้อาศัย ในถิ่นที่ ซึ่งทำให้การวิจัยเรื่องการแปรเปลี่ยนอัตลักษณ์ กรณีศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยของตึกแถวใน บริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ได้ข้อค้นพบใหม่ที่น่าไปสู่การ พัฒนาระบบการการเปลี่ยนแปลงการใช้สอย (Use Transformation) ที่สามารถขยายความเพื่อใช้ประโยชน์ ในการทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงในระดับองค์ ประกอบของมรดกทางวัฒนธรรม และนำไปสู่การอธิบาย การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของถิ่นที่ซึ่งเป็นการพิจารณา ในภาพใหญ่ได้ ดังนั้น การพัฒนาแนวคิดของกระบวนการ การเปลี่ยนแปลงการใช้สอย จึงเพิ่มขั้นตอนที่สำคัญอีก 1 ขั้นตอน คือ การปรับตัว เป็นขั้นตอนที่ 3 ซึ่งสะท้อนกับ ข้อสันนิษฐานของงานวิจัยที่ว่า เมื่อผู้ที่อยู่ในกระบวนการ ของการแสดงอัตลักษณ์สามารถแสดงกระบวนการทำให้ ความหมายที่มีต่อถิ่นที่ได้ ผู้นั้นจะสามารถปรับตัวไปตาม สภาวะการณ์ บนพื้นฐานของความเป็นไปได้ภายใต้ข้อ จำกัดของสถานการณ์

กระบวนการการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยในการวิจัย นี้จึงประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การตระหนักรู้ เป็นการแสดงออกในการตระหนักรู้ถึงสภาวะการณ์ และการแสดงความกังวลที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของถิ่นที่ 2) การสร้างแนวความคิด เป็นการแสดงออกของความ ผูกพันและความทรงจำและประสบการณ์ในถิ่นที่ ที่จะนำไปสู่การสร้างสรรค์ที่ตอบสนองต่อความต้องการและความ พึงพอใจในการดำรงอยู่ในถิ่นที่ 3) การปรับตัวเป็นแสดงถึง การยอมรับและการเตรียมการที่จะรับมือกับสถานการณ์ โดยการแสดงความต้องการและการตระหนักถึงการแปร เปลี่ยน เพื่อแสดงถึงความสามารถในการแก้ไขสถานการณ์ และการเตรียมการที่มีต่อการแสดงบทบาททางสถาปัตยกรรม 4) การปรับเปลี่ยนทางกายภาพ เป็นการแสดงการดำเนินการ ปรับเปลี่ยนทางกายภาพโดยการสร้างสภาพแวดล้อมที่ เหมาะสมกับบุคคล โดยผ่านขั้นตอนการออกแบบ การ ปรับปรุง และการก่อสร้าง และ 5) การสร้างอัตลักษณ์ เป็นขั้นตอนการแสดงตัวตนจากการครอบครองถิ่นที่ และ ความเป็นเจ้าของ จากการแสดงความกังวลและการป้องกัน และสร้างความสอดคล้องกับบุคคล (ตารางที่ 1)

4. ผลของการวิจัย

ผลของการวิจัยประกอบไปด้วย 1) พัฒนาการการ ก่อรูปอัตลักษณ์ของตึกแถว 2) การเปลี่ยนแปลงการใช้สอย ของตึกแถวในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ 3) การแสดง อัตลักษณ์จากการปรับเปลี่ยนการใช้สอย และ 4) การ อภิปรายการแปรเปลี่ยนของบทบาททางอัตลักษณ์

4.1 พัฒนาการการก่อรูปอัตลักษณ์ของตึกแถว

พัฒนาการของตึกแถวในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นไปตามแนวทางของการพัฒนาเมือง เริ่มจากการสร้าง ตึกแถวบริเวณริมถนนที่ตัดใหม่ และพัฒนาต่อมาใน รูปแบบของการสร้างเมืองในลักษณะของตึกแถวสูงสองชั้น ที่ล้อมตลาดและโรงหนัง ต่อมาเมื่อเมืองเกิดการขยายตัว การอยู่อาศัยในตึกแถวในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์จึงได้รับความ นิยมลดลงไปตามลำดับ (Chiwakun, Thadaniti, Nakhirak, Watthanaphasuk, Atiphot & Nakwatchara, 1982) และเมื่อการขยายตัวของกิจการและการเปลี่ยน- แปลงรูปแบบของการค้าและการผลิตต้องการขนาดพื้นที่ ที่เพิ่มขึ้น ตึกแถวในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์จึงเป็นแหล่ง กระจายสินค้าภายหลังการคมนาคมทางบกเข้ามามี บทบาทต่อการขนส่ง ต่อมาเมื่อมีการประกาศเขตพื้นที่ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในปี พ.ศ. 2525 และการประกาศ แผนแม่บทการใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2542 กิจกรรมการ ใช้สอยของตึกแถวจึงมีความหลากหลายลดลง และภายหลัง การส่งเสริมการท่องเที่ยว พ.ศ. 2544 และมีการพัฒนา พื้นที่บริเวณกรุงรัตนโกสินทร์เพื่อการท่องเที่ยว ตึกแถว จึงกลายเป็นเครื่องมือในการลงทุนทางพาณิชย์กรรมและ การบริการ

เมื่อทำการวิเคราะห์กิจกรรมการใช้สอยของตึกแถว กับกรอบแนวคิดถิ่นที่ จะพบว่าอัตลักษณ์ของพื้นที่บริเวณ กรุงรัตนโกสินทร์อธิบายได้โดยลักษณะของกิจกรรมการ ใช้สอยของตึกแถวที่เกิดความซ้ำ เป็นประสบการณ์ร่วม ของกลุ่มคนกับสถานที่จนเกิดเอกภาพของกลุ่ม (Relph, 1976) แสดงถึงอัตลักษณ์ที่เกิดจากความซ้ำของหน่วย กิจกรรม เช่น การค้าขายในที่ย่านวังบูรพา การค้าขาย พระพุทธรูปที่ย่านเสาชิงช้า เป็นต้น โดยการแสดงออกทาง พฤติกรรมที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ดังเช่น การแสดงอัต ลักษณ์ในลักษณะการพึ่งพากิจกรรมหลัก ที่เอื้อต่อการเกิด กิจกรรมสนับสนุนให้กับผู้ใช้สอยของกิจกรรมหลัก (Twigger-Ross & Uzzell, 1996) เช่น ย่านโดยรอบโรงเรียน หรือ สถานที่ราชการ เช่น ตึกแถวบนถนนดินสอด้านหน้า

ตารางที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ของกิจกรรมที่สอดคล้องกับการแสดงบทบาททางอัตลักษณ์ในขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงการใช้สอย (Table demonstrating activity that related to representation of identity function through Use Transformation process)

กระบวนการ การเปลี่ยนแปลง การใช้สอย	วัตถุประสงค์	กิจกรรม ในแต่ละขั้นตอน	การแสดงบทบาท ทางอัตลักษณ์	ความเป็นถิ่นที่
1) การตระหนักรู้ (acknowledgement)	การตระหนักถึง สถานการณ์	การสำรวจและการตระหนัก ถึงการเปลี่ยนแปลงของ สถานการณ์ และการเข้าใจ ปัญหาอย่างถ่องแท้	การตระหนักรู้ถึงสถานการณ์ การดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง ความเป็นลักษณะเฉพาะ ความเหมาะสมของสภาพ แวดล้อม	การรับรู้ถึงปัจจัยที่ทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลงต้องค ประกอบของถิ่นที่ในเชิงความ เป็นมรดกทางวัฒนธรรม
2) การสร้างแนวคิด (conceptualisation)	การสร้างแนวทาง ใหม่	การสร้างเป้าหมาย และการ ระบบแนวทางของการ เปลี่ยนแปลง	ความผูกพันทางอารมณ์ การให้ความหมาย อธิบายความต้องการ ความเหมาะสมของสภาพ แวดล้อม	การให้ความหมายต่อถิ่นที่ที่ แตกต่างกันออกไปตามความ ผูกพัน ความเข้าใจ และการ มองเห็นประโยชน์จากถิ่นที่
3) การปรับตัว (adaptability)	การยอมรับ สถานการณ์และ การเตรียมการ	การปรับเปลี่ยนทาง พฤติกรรม และการสร้าง โจทย์ใหม่จากข้อจำกัด ความ รู้ความสามารถ มีการเก็บ ข้อมูล การวิเคราะห์ และการ ตัดสินใจเลือกแนวทาง	อธิบายความต้องการ การตระหนักถึงความแปร เปลี่ยน ความสามารถส่วนตน	การปรับพฤติกรรมและการ แสดงออกเพื่อให้เกิดการดำรง อยู่ต่อไปในถิ่นที่ และการ สร้างแนวทางในการปรับปรุง
4) การปรับเปลี่ยน ทางกายภาพ (adaptation)	การดำเนินการ	การสร้างการใช้สอย การ ออกแบบสภาพแวดล้อมที่ เหมาะสมกับการใช้สอย และ ขั้นตอนการก่อสร้าง	ความเหมาะสมของสภาพ แวดล้อม การตระหนักถึงความแปร เปลี่ยน ความสามารถส่วนตน	การออกแบบปรับปรุงสภาพ แวดล้อมทางกายภาพให้เกิด ความสอดคล้องกับการใช้สอย และสภาพแวดล้อมของถิ่นที่ ตั้ง
5) การสร้างอัต ลักษณ์ (identification)	การสร้างและปรับ พฤติกรรมการอยู่ อาศัย	การจัดการและการดูแลรักษา ถิ่นที่ และการสร้างแบบแผน กิจกรรมการใช้สอย	ความผูกพันทางอารมณ์ การแสดงถึงความกังวลและ การป้องกัน ความสอดคล้องของบุคคล ความรู้สึกภาคภูมิใจ	การสร้างถิ่นที่เพื่อแสดงออก ถึงความต้องการและความพึง พอใจในระดับปัจเจก และการ ควบคุมกิจกรรมการใช้งานจน เกิดการทำลายแบบแผนทาง วัฒนธรรม

ที่มา: ดัดแปลงจากรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่องการแปรเปลี่ยนของอัตลักษณ์ กรณีศึกษาตึกแถวในกรุงรัตนโกสินทร์ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการใช้สอย (Boonprasong, 2020)

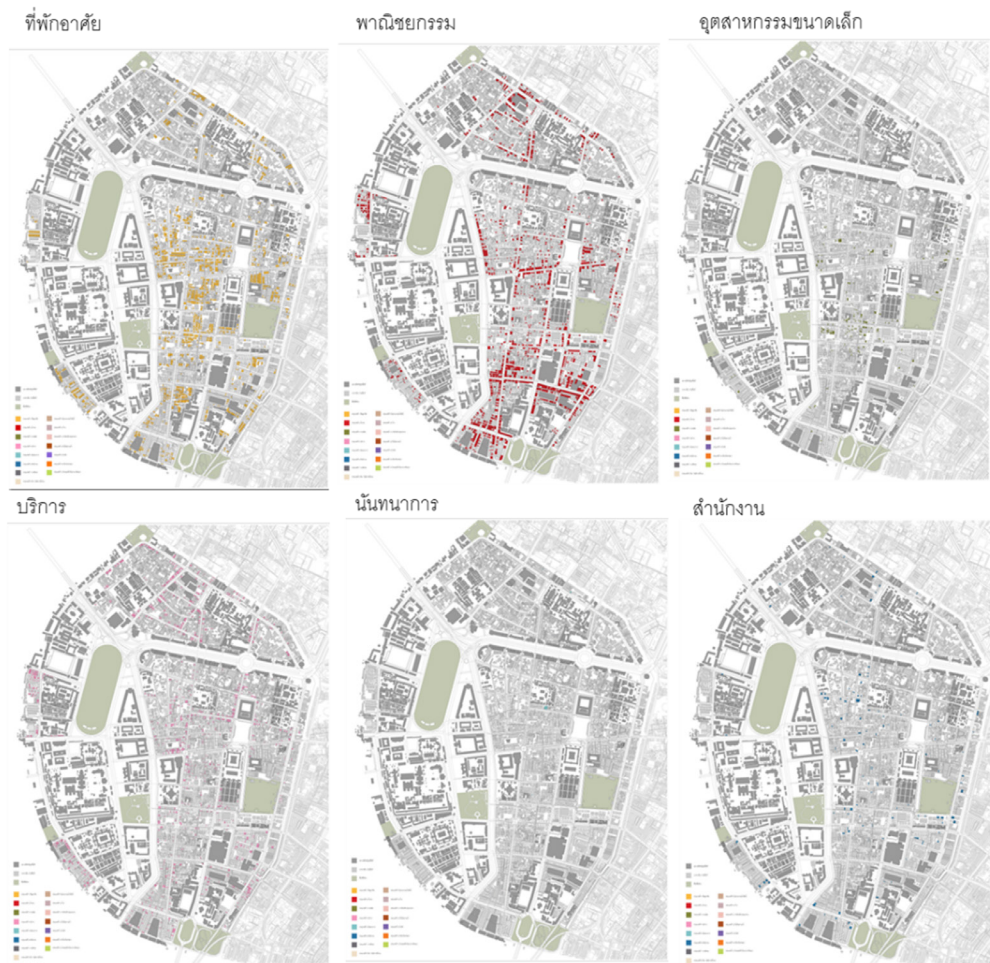
โรงเรียนสตรีวิทยา เป็นต้น และอัตลักษณ์ยังเกิดจากการตั้งถิ่นฐานอยู่รวมกันจนเกิดลักษณะเฉพาะ (Cheshmehzangi & Heat, 2012) สอดแทรกอยู่ในกระบวนการทางวัฒนธรรม (Proshansky, 1976) แสดงถึงอัตลักษณ์ของถิ่นที่ตามกลุ่มการตั้งถิ่นฐานชาติพันธุ์ เช่น ตลาดพาหุรัด และท่าเตียน นอกจากนี้ อัตลักษณ์ยังเกิดจากมโนทัศน์ของคนที่มีต่อสภาพแวดล้อม (Cullen, 1961) ซึ่งเห็นได้จากการแสดงออกของการให้ความสำคัญ แสดงถึงอัตลักษณ์ของถิ่นที่ที่เกิดจากการรักษาและการประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน เช่น ตึกแถวในบริเวณท่าช้างวังหลวง และถนนหน้าพระลาน อัตลักษณ์ยังเกิดจากการให้ความหมายจากการรู้ได้หมายจำ (Twigger-Ross & Uzzell, 1996) จนเกิดอัตลักษณ์ที่เกิดจากการนิยามชื่อของถิ่นที่ตั้ง เช่น ปากคลองตลาด และตลาดบ้านหม้อ นอกจากนี้ การช่วงชิงอำนาจจากสังคม (Proshansky, Fabian & Kaminoff,

1983) ยังส่งผลต่อการแปรเปลี่ยนและการสร้างใหม่ของอัตลักษณ์ โดยการสร้างกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการทางสังคมและเศรษฐกิจ ตอบสนองต่อการท่องเที่ยวและวิถีเมืองร่วมสมัย ยกตัวอย่างเช่น ตึกแถวในบริเวณถนนพระอาทิตย์ และถนนรามบุตรี เป็นต้น

จากปรากฏการณ์ที่กล่าวมาข้างต้น จึงนำไปสู่การตั้งคำถามที่ว่า กิจกรรมใหม่ที่เกิดขึ้นใหม่มีลักษณะอย่างไร และส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงถิ่นที่ในทางใดบ้าง

4.2 การเปลี่ยนแปลงการใช้สอยของตึกแถวในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์

การสำรวจการใช้งานของตึกแถวในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์จำนวน 8,650 คูหา โดยการทำแผนที่กิจกรรมการใช้สอย (use mapping) พบกิจกรรมหลัก 6 ประเภท ได้แก่ 1) ที่พักอาศัยร้อยละ 32 ของจำนวนตึกแถวที่ทำการ

ที่มา: ดัดแปลงจากรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่องการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ กรณีศึกษาตึกแถวในกรุงรัตนโกสินทร์ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการใช้สอย (Boonprasong, 2020)

รูปที่ 3 กิจกรรมการใช้สอยแต่ละประเภทในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ (Mapping function of shophouse on the Rattanakosin Island)

สำรวจ 2) พาณิชยกรรมร้อยละ 31 ของจำนวนตึกแถว ที่ทำการสำรวจ 3) อุตสาหกรรมขนาดเล็กร้อยละ 2 ของจำนวนตึกแถวที่ทำการสำรวจ 4) บริการร้อยละ 18 ของจำนวนตึกแถวที่ทำการสำรวจ 5) นันทนาการร้อยละ 0.08 ของจำนวนตึกแถวที่ทำการสำรวจ และ 6) สำนักงาน ร้อยละ 2 ของจำนวนตึกแถวที่ทำการสำรวจ (รูปที่ 3) โดยกิจกรรมที่เกิดขึ้นมักสัมพันธ์ไปกับขนาดถนนและย่านที่ตั้ง เช่น ตึกแถวที่อยู่ในตรอกมักใช้เป็นที่พักอาศัยพร้อมไปกับการประกอบอาชีพที่ต้องการพื้นที่ส่วนตัว เช่น การทำเพชร การทำทอง และการทำเครื่องหมวยประดับชุดราชการ เป็นต้น ส่วนตึกแถวที่ตั้งอยู่ริมถนนขนาดใหญ่ มักใช้เพื่อประกอบกิจกรรมพาณิชยกรรม กิจกรรมบริการ และนันทนาการ นอกจากนี้ กิจกรรมที่เกิดขึ้นในตึกแถว ยังสัมพันธ์ไปกับย่านในลักษณะของการพึ่งพาซึ่งนำไปสู่ความเป็นถิ่นที่จากลักษณะทางกายภาพและกิจกรรม

จากการลงพื้นที่สำรวจตึกแถวในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ในปี 2561-2562 และทำการศึกษาเปรียบเทียบกับแผนที่การใช้สอยของอาคารในระบบภูมิสารสนเทศบนระบบเครือข่าย สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร (ปี พ.ศ. 2554) พบว่ามีการลดจำนวนของตึกแถวที่ใช้เพื่อการพักอาศัยและอุตสาหกรรมขนาดเล็ก โดยมีการเพิ่มจำนวนของกิจกรรมเพื่อพาณิชยกรรม การบริการ และนันทนาการ โดยกิจกรรมใหม่ที่เกิดขึ้นมักเป็นไปตามบริบทของที่ตั้งและความต้องการทางสังคมและเศรษฐกิจการท่องเที่ยว และอิทธิพลทางสังคม โดยการสำรวจได้แสดงถึงการพบกิจกรรมใหม่ประเภทร้านอาหาร คาเฟ่ และห้องแสดงงานศิลปะ เพื่อตอบสนองต่อกลุ่มผู้ใช้สอยและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการใช้สอยดังกล่าว มีความแตกต่างออกไปจากการใช้สอยตึกแถวในแบบเดิมที่เป็นที่พักอาศัย

อย่างเดียว ที่พักอาศัยผสมผสานไปกับพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม สำนักงาน โกดัง โดยการเปลี่ยนแปลงการใช้งานจะเป็นไปตามความต้องการของกลุ่มผู้อาศัยอยู่ในตึกแถว อันได้แก่ ผู้อยู่อาศัยมาแต่เดิม ผู้ประกอบกิจการที่โยกย้ายเข้ามาใหม่ ศิลปิน สถาปนิก และกลุ่มผู้ประกอบการ เป็นต้น (รูปที่ 3)

จากการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการใช้สอยของตึกแถวข้างต้น จึงส่งผลต่อการแสดงออกทางอัตลักษณ์ที่เกิดจากความปัจเจกไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพที่มีความหลากหลายจากแนวคิดและกระบวนการ ที่บุคคลพึงมีต่อสภาพแวดล้อม (Cullen, 1961) โดยจะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการใช้สอยจะส่งผลให้ตึกแถวเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของผู้ครอบครองพื้นที่ ซึ่งส่งผลให้มีการปรับองค์ประกอบกายภาพ รูปแบบและการออกแบบ วัสดุและมวลสาร ให้สามารถรองรับกิจกรรมและการใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการสำรวจตึกแถวในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ (ปี 2562) พบการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยของตึกแถวใน 6 แนวทางหลักตามวัตถุประสงค์ของการใช้สอยดังนี้ ได้แก่ 1) กลุ่มกิจกรรมจากการใช้บริบทและทำเลที่ตั้ง 2) กลุ่มกิจกรรมจากการท่องเที่ยว 3) กลุ่มกิจกรรมจากการสานต่อธุรกิจเดิม 4) กลุ่มกิจกรรมจากการเลือกประกอบอาชีพ 5) กลุ่มกิจกรรมเพื่อการอยู่อาศัย และการดำรงชีวิตประจำวัน และ 6) กลุ่มกิจกรรมที่สร้างสรรค์จากความใฝ่หาอดีต โดยการอธิบายแบบแผนของพฤติกรรมที่ไปตามลักษณะเฉพาะของบุคคล และคุณลักษณะทางสังคมที่ผสมผสานกับสภาพแวดล้อม (Taylor 1992) ดังนี้

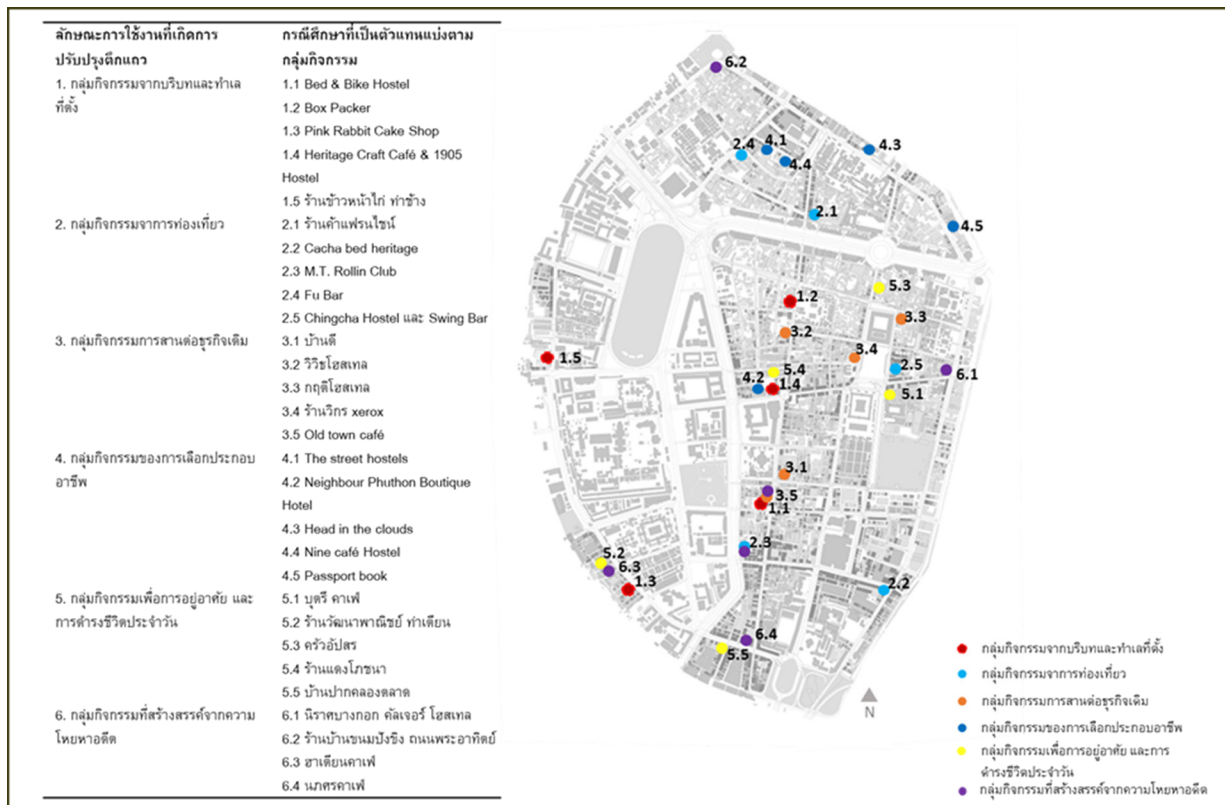
1. กลุ่มกิจกรรมจากบริบทและทำเลที่ตั้ง เป็นกลุ่มกิจกรรมที่เป็นตัวอย่างของการใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อมในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น พิพิธภัณฑ์ วัด ร้าน ตลาด และบ้าน ให้เกิดมูลค่าเพิ่ม และเป็นแรงดึงดูดให้นักลงทุนเข้ามาประกอบกิจการ ส่งผลต่อการใช้ประโยชน์จาก สภาพแวดล้อม แบบแผนของวิถีวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม ฯลฯ (Yaldiz, Aydin & Siramkaya, 2014) เพื่อสร้างสรรค์กิจกรรมการใช้สอยให้เป็นไปตามเงื่อนไขของแผนธุรกิจและความคาดหวังของผลกำไร ให้สอดคล้องไปกับระดับของความเข้าใจในคุณค่าของมรดกทางสถาปัตยกรรม (Taylor 1992) จากการศึกษาพบว่า ตึกแถวที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ เช่น บริเวณท่าช้างวังหลวง ท่าเตียน และเสาชิงช้า มักได้รับการปรับปรุงเพื่อใช้ประโยชน์จากทัศนียภาพในบริเวณโดยรอบ ส่งผลต่อการ

เปลี่ยนแปลงและการจัดองค์ประกอบของมุมมองในตึกแถวที่เปิดมุมมองสู่สถานที่สำคัญ ทั้งการใช้งานคาเฟ่และระเบียง หรือมุมมองจากหน้าต่าง

ตัวอย่างเช่น การโยกย้ายของของกลุ่มผู้ประกอบการที่มีธุรกิจภายนอกพื้นที่กรุงรัตนโกสินทร์เข้ามาอาศัยทำเลที่ตั้ง เพื่อเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมกิจการ (จุดสีแดงในรูปที่ 4) ตัวอย่างกรณีศึกษาทั้ง 5 แห่ง แสดงให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนทางกายภาพที่แตกต่างกันในสองลักษณะคือการปรับเปลี่ยนการตกแต่งภายในให้สอดคล้องกับกิจกรรมโดยการคงลักษณะทางกายภาพภายนอกของตึกแถวของตัวอย่างกรณีศึกษาที่ 1.1 1.3 และ 1.4 และการปรับเปลี่ยนลักษณะทางกายภาพภายนอกของตึกแถวให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว ดังตัวอย่างกรณีศึกษาที่ 1.2 และการปรับตัวให้สามารถดำเนินกิจกรรมการใช้สอยอย่างต่อเนื่องภายหลังการปรับปรุงตึกแถวอนุรักษ์ ดังตัวอย่างที่ 1.5 (รูปที่ 5)

2. กลุ่มกิจกรรมจากการท่องเที่ยว เป็นกลุ่มกิจกรรมที่มุ่งผลประโยชน์ในเชิงการค้าและการสร้างผลกำไรในระยะเวลาสั้น ส่งผลต่อการนำแนวคิดด้านการตลาดมาเป็นหลักการในการตัดสินใจเพื่อเลือกแนวทางการปรับเปลี่ยนรูปแบบทางกายภาพของตึกแถว และการสร้างประสบการณ์ให้แก่ผู้บริโภค ส่งผลต่อการปรับปรุงอาคารให้เป็นไปตามจินตนาการและความสร้างสรรค์ โดยการสร้างความโดดเด่นให้กับตึกแถว ในทางตรงข้าม การปรับปรุงตึกแถวอาจเป็นไปอย่างตามมีตามเกิด มุ่งต่อการตอบสนองต่อกิจกรรมการใช้สอย จนละเลยอัตลักษณ์ที่เกิดมาจากการพัฒนาการและองค์ประกอบของเนื้อเมือง จากการศึกษาพบว่า ตึกแถวที่ปรับปรุงให้เป็นไปตามจุดประสงค์เชิงการค้าขายที่มุ่งผลกำไรสูงสุดมักตั้งอยู่ในบริเวณใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมในบริเวณด้านเหนือของกรุงรัตนโกสินทร์ ในบริเวณถนนข้าวสาร ถนนรามบุตรี และบางลำพู

ตัวอย่างของตึกแถวกรณีศึกษา (จุดสีฟ้าในรูปที่ 4) แสดงการปรับเปลี่ยนตึกแถวเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว และการปรับเปลี่ยนตึกแถวเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยการใช้อยู่อาศัยจากรูปลักษณะทางกายภาพของอาคารที่มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่โดดเด่น ดังตัวอย่างกรณีศึกษาที่ 2.2 และ 2.3 ที่เป็นตึกแถวรูปแบบสถาปัตยกรรมตะวันตก และการปรับเปลี่ยนรูปแบบทางสถาปัตยกรรมให้สอดคล้องกับการใช้งานใหม่ โดยการลดข้อจำกัดของขนาดอาคารเดิม ดังตัวอย่างกรณีศึกษาที่ 2.4 นอกจากนี้ การปรับเปลี่ยนลักษณะทางกายภาพของ

ที่มา: ผู้วิจัย, (2563)

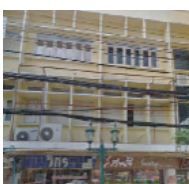
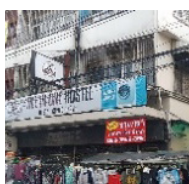
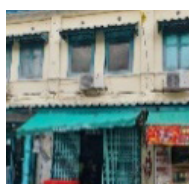

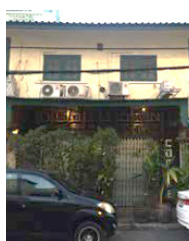

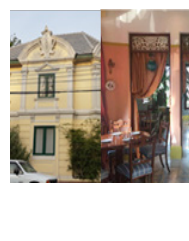
รูปที่ 4 แผนที่แสดงตำแหน่งของกรณีศึกษาที่เป็นตัวแทนของกลุ่มกิจกรรม 6 ประเภท
(Mapping location of 6 categories of representative case)

ตึกแถวยังเป็นไปตามแนวคิดของการลบภาพจำของอาคารเดิม โดยการสร้างกันสาดห่อหุ้มอาคารเดิมไว้ และนำเสนอภาพลักษณ์ใหม่ ของตัวอย่างกรณีศึกษาที่ 2.1 และ 2.5 (รูปที่ 5)

3. กลุ่มกิจกรรมการสานต่อธุรกิจเดิม เป็นการแสดงอัตลักษณ์จากการพยายามปรับตัวเพื่อต้านกระแสของการเปลี่ยนแปลงจากบริบททางสังคมเศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่แสดงถึงความสามารถในการปรับตัวของเจ้าของกิจการ โดยการปรับลักษณะของกิจกรรม และการปรับปรุงด้านกายภาพเมื่อเห็นว่าสมควร ส่งผลให้การแสดงออกของอัตลักษณ์อยู่ในลักษณะของการรักษาสภาพเดิม และการปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมแก่การดำรงชีพ (Jenkins, 1996) เนื่องจากผู้ครอบครองถิ่นที่มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนถิ่นที่อยู่ในรูปแบบของภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาพบว่าการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมในลักษณะนี้จะพบได้เมื่อเจ้าของกิจการต้องการอาศัยอยู่ในถิ่นที่ โดยไม่ได้มองเห็นประโยชน์จากการสร้างกำไรจากการปล่อยเช่า การปรับ

เปลี่ยนกิจกรรมในลักษณะนี้จึงส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนตึกแถวที่เป็นไปในลักษณะของการฟื้นฟูภาพลักษณ์ทางเศรษฐกิจและสภาพความเป็นอยู่ เช่น การเปลี่ยนลักษณะทางเข้า การเปลี่ยนป้ายร้านค้า การสร้างส่วนขยายที่ต่อจากกิจกรรมเดิม และการต่อเติม

ตัวอย่างของตึกแถวกรณีศึกษา (จุดสีส้มในรูปที่ 4) แสดงการปรับเปลี่ยนตึกแถวในรูปแบบของกิจกรรม โดยตัวอย่างของตึกแถวกรณีศึกษาที่ 3.1 3.2 3.3 และ 3.5 แสดงการปรับเปลี่ยนกิจกรรมที่เป็นไปตามความถนัดของกลุ่มผู้ดำเนินการที่เป็นรุ่นลูกหลาน โดยการใช้ประโยชน์จากที่ว่างของอาคารเดิมเพื่อประกอบกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทใหม่ และตัวอย่างของตึกแถวกรณีศึกษาที่ 3.4 แสดงถึงการปรับเปลี่ยนกิจกรรมที่ผู้ครอบครองอาคารปรับกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการทางสังคม จากการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงในลักษณะนี้มักไม่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางกายภาพของอาคารเดิมมากนัก (รูปที่ 5)

1) กลุ่มกิจกรรมจากการใช้บริบทและทำเล	2) กลุ่มกิจกรรมจากการท่องเที่ยว	ที่ตั้ง 3) กลุ่มกิจกรรมจากการสานต่อธุรกิจเดิม	4) กลุ่มกิจกรรมจากการเลือกประกอบอาชีพ	5) กลุ่มกิจกรรมเพื่อการอยู่อาศัย และการดำรงชีวิตประจำวัน	6) กลุ่มกิจกรรมที่สร้างสรรค์จากความหลากหลาย
1.1 Bed and bike hostel 	2.1 ร้านค้าแฟรนไชส์ 	3.1 บ้านดี 	4.1 The street hostel 	5.1 ร้านบุตรี คาเฟ่ 	6.1 นิราศบางกอก คัลเลอร์ โฮสเทล
1.2 Box packer 	2.2 Cacha bed heritage hostel 	3.2 วิวัธโฮสเทล 	4.2 Neighbour Phutorn Boutique hotel 	5.2 ร้านวัฒนาพานิชย์ ทำเทียน 	6.2 ร้านขนมปังชิง ถนนพระอาทิตย์
1.3 Pick rabbit cake shop 	2.3 M.T.Rollin Club 	3.3 กฤติโฮสเทล 	4.3 Head in the clouds 	5.3 ครว้อปสร 	6.3 อาเตียนคาเฟ่
1.4 Heritage craft café and 1905 hostel 	2.4 Fu bar 	3.4 ร้านวิกิ 	4.4 Nine café hostel 	5.4 ร้านแดงโกชนา 	6.4 นกสรคาเฟ่
1.5 ร้านข้าวหน้าไก่ ทำช้าง 	2.5 Chingcha Hostel and Swing bar 	3.5 Old town café 	4.5 Passport book 	5.5 บ้านปากคลองตลาด 	6.5 M.T.Rollin Club

ที่มา: ผู้วิจัย, (2562)

รูปที่ 5 ภาพถ่ายแสดงตึกแถวกรณีศึกษา (Image representing case studies of shophouses)

4. กลุ่มกิจกรรมของการประกอบอาชีพ แสดงถึงการปรับตัวบนพื้นฐานของความจำเป็น โดยมีการวางแผนของการใช้ต้นทุนที่มีอยู่อย่างเหมาะสม จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงของลักษณะทางกายภาพและการประกอบกิจกรรมที่คำนึงถึงการอยู่รอด สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อการแสดงออกทางอัตลักษณ์ที่อยู่ในลักษณะของการให้ความหมายและความสำคัญต่อการดำเนินงาน การใช้สอยและการทำนุบำรุงรักษาในตึกแถว ทั้งที่สามารถดำเนินการเปลี่ยนแปลงตึกแถวได้โดยตนเอง และการให้ความสำคัญกับการว่าจ้างผู้เชี่ยวชาญเข้ามาช่วยในการวางแผน การออกแบบ การขออนุญาต และการก่อสร้าง ตลอดจนมีการเฝ้าสังเกตสถานการณ์ที่อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจอยู่ตลอดเวลา จากการศึกษาพบว่า การปรับปรุงตึกแถวเพื่อการประกอบอาชีพกระจายตัวอยู่โดยรอบกรุงรัตนโกสินทร์

ตัวอย่างของตึกแถวกรณีศึกษา (จุดสีน้ำเงินในรูปที่ 4) แสดงถึงการปรับเปลี่ยนทางกายภาพเพื่อตอบสนองต่อการส่งเสริมประโยชน์ใช้สอย โดยตัวอย่างของตึกแถวกรณีศึกษาที่ 4.1 4.2 4.4 และ 4.5 แสดงถึงการเข้ามาของกลุ่มบุคคลภายนอกเพื่อใช้ประโยชน์จากทำเลที่ตั้งในการประกอบธุรกิจ เช่น สำนักงานบริการการท่องเที่ยว ที่พักแรม โรงเรียนสอนพิเศษและร้านกาแฟ ร้านหนังสือ ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพื้นที่ภายในอาคารเพื่อตอบสนองต่อกิจกรรมการใช้สอยนั้น ๆ โดยอาจไม่ให้ความสำคัญต่อการปรับเปลี่ยนสภาพภายนอก และตัวอย่างของตึกแถวกรณีศึกษาที่ 4.3 แสดงถึงการที่คนในพื้นที่เลือกปรับเปลี่ยนองค์ประกอบทางกายภาพเพื่อตอบสนองต่อการใช้งาน ทั้งการจัดสรรและการออกแบบพื้นที่ภายในอาคาร และการแก้ปัญหาข้อจำกัดของที่ตั้ง (รูปที่ 5)

5. กลุ่มกิจกรรมเพื่อการอยู่อาศัยและการดำรงชีวิตประจำวัน เป็นของการดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง ที่ตอบสนองต่อการอยู่อาศัยและการดำรงชีวิตประจำวัน (Proshansky, 1976) โดยการดำเนินการปรับปรุงอาคารที่คำนึงถึงรายจ่ายและความจำเป็นในการซ่อมบำรุงและดูแลรักษาให้ตึกแถวอยู่ในสภาพที่ดี เหมาะสมกับการใช้สอยในแต่ละครอบครัว จากการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของตึกแถวเหล่านี้มักตอบสนองกับการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เช่น การกันแดดกันฝน การทำเหล็กดัดกันขโมย ฯลฯ โดยตึกแถวที่ใช้งานเพื่อการอยู่อาศัยจะกระจายตัวอยู่ในบริเวณที่เป็นตรอกและซอยขนาดเล็กในบริเวณด้านทิศใต้ของกรุงรัตนโกสินทร์ เนื่องจาก

การก่อรูปของเมืองในบริเวณดังกล่าวเป็นซอยที่แคบ ทำให้เกิดข้อจำกัดในการเข้าถึง และมักมีการใช้พื้นที่หน้าบ้านเพื่อประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการดำรงชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ เช่น การตั้งม้าหินหน้าบ้านเพื่อเป็นสถานที่พบบปะสังสรรค์ และการตั้งกล่องสินค้าริมถนนในตรอกบริเวณท่าเตียน เป็นต้น

ตัวอย่างของตึกแถวกรณีศึกษา (จุดสีเหลืองในรูปที่ 4) แสดงการปรับตัวที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางอาชีพและการอยู่อาศัยที่ตึกแถวเป็นทั้งสถานที่ทำงานและที่พักอาศัย ตัวอย่างของตึกแถวกรณีศึกษาที่ 5.1 5.2 และ 5.4 เป็นตัวแทนของการเจ้าของอาคารที่ใช้พื้นที่ชั้นบนเป็นที่พักอาศัย และใช้พื้นที่บริเวณชั้นล่างเพื่อประกอบกิจการค้าขาย ส่วนตึกแถวที่ 5.3 แสดงถึงการที่ใช้พื้นที่ชั้นบนเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของลูกจ้าง และใช้พื้นที่บริเวณชั้นล่างเพื่อประกอบกิจการบริการ และตึกแถวที่ 5.5 แสดงถึงการที่ใช้พื้นที่ชั้นบนเพื่อการพักอาศัย และการให้เช่าพื้นที่บริเวณชั้นล่างเพื่อประกอบกิจการ จากตัวอย่างกรณีศึกษาข้างต้นพบว่า ตึกแถวที่ใช้เป็นที่พักอาศัยส่วนตัวจะมีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพในระดับต่ำ ในขณะที่ตึกแถวที่ต้องการหาผู้เช่าเพื่อพาณิชย์กรรม จะปรับปรุงอาคารให้เกิดแรงดึงดูดจากผู้พบเห็น (รูปที่ 5)

6. กลุ่มกิจกรรมที่สร้างสรรค์จากความโหยหาดี เป็นการแสดงถึงการสร้างประสบการณ์ร่วมให้แก่ผู้ใช้สอย โดยการออกแบบกิจกรรมการใช้สอยที่ให้ความรู้สึกถึงการย้อนอดีตในรูปแบบของกิจกรรมทางวัฒนธรรม (Proshansky, Fabian & Kaminoff, 1983) และการเล่าเรื่อง (Story telling) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดความทรงจำในอดีตที่เกี่ยวกับสิ่งของ กิจกรรม ประเพณี ฯลฯ ที่ใช้เป็นแนวคิดในการออกแบบโครงการ และการสร้างเรื่องราว (Story-making) ซึ่งเป็นการสร้างเนื้อหาที่ไม่มี ความเกี่ยวข้องกับถิ่นที่ (Rasmussen, Technology & Wendt, 1964) มาใช้ในการออกแบบอาคาร จากการศึกษาพบว่า ตึกแถวที่ได้รับการปรับปรุงโดยแนวคิดการสร้าง-สรรค์กิจกรรมและการตกแต่งโดยของสะสม จะกระจายตัวอยู่ในบริเวณต่าง ๆ เพื่อสร้างจุดสนใจในเชิงการตลาด และการสร้างตึกแถวให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ และเป็นฉากในการถ่ายภาพ

ตัวอย่างของตึกแถวกรณีศึกษา (จุดสีม่วงในรูปที่ 4) แสดงถึงการปรับเปลี่ยนตึกแถวที่นำไปสู่การสร้างสรรคัลักษณะทางกายภาพให้เกิดลักษณะเด่นบางประการ ทั้งจากการออกแบบเพื่อปรับเปลี่ยนกายภาพภายนอกและการตกแต่งภายในอาคารเพื่อสร้างแรงดึงดูดจากลูกค้าและ

ผู้เข้ามาใช้บริการ ตัวอย่างของตึกแถวกรณีศึกษาที่ 6.1 แสดงถึงการใช้อาคารประกอบของกิจกรรมและประเพณี ส่วนตัวอย่างของตึกแถวกรณีศึกษาที่ 6.2 แสดงถึงการใช้องค์ประกอบที่ซ้อนกันมาเป็นองค์ประกอบในการสื่อถึงยุคสมัยของอาคาร และตัวอย่างของตึกแถวกรณีศึกษาที่ 6.3 และ 6.4 แสดงถึงการนำเรื่องราวที่เกี่ยวกับกิจกรรมและความชื่นชอบของผู้ประกอบการมาเป็นแนวทางในการตกแต่งอาคาร จากการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การตกแต่งอาคารโดยความชื่นชอบส่วนตัวจากของเก่าที่สะสม และออกแบบเพิ่มเติม ส่งผลต่อการผสมผสานของยุคสมัย (รูปที่ 5)

สรุป การเปลี่ยนแปลงของถิ่นที่จะสัมพันธ์ไปกับวัตถุประสงค์ในการใช้สอยอาคาร จากการสัมภาษณ์และการสังเกตผู้ประกอบการของตึกแถวกรณีศึกษาที่เป็นตัวแทนของแต่ละประเภทของกิจกรรมพบว่า กลุ่มกิจกรรมเพื่อการอยู่อาศัย กลุ่มกิจกรรมการประกอบอาชีพ และกลุ่มกิจกรรมการสานต่อธุรกิจเดิม มักมีการเปลี่ยนแปลงถิ่นที่อย่างค่อยเป็นค่อยไป เนื่องมาจากการรักษาสภาพแวดล้อมที่คุ้นชิน และการแสดงออกทางวัฒนธรรม โดยมีทุนเป็นปัจจัยในการกำหนดลักษณะของการเปลี่ยนแปลง โดยผู้อาศัยจะคำนึงถึงปัจจัยภายนอกที่จะกระทบต่อการดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องของการใช้ชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ ในทางใดทางหนึ่งอยู่ตลอดเวลา ในขณะที่กลุ่มกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยวและกลุ่มกิจกรรมสร้างสรรค์จากความไฮโซหาดีดีมักแสดงสภาวะของการไม่เป็นส่วนหนึ่งของถิ่นที่ เนื่องจากผู้ประกอบการขาดความเข้าใจในถิ่นที่ ทั้งจากการพิจารณาในภาพรวมขององค์ประกอบของสภาพแวดล้อมและการแสดงออกทางพฤติกรรม ตลอดจนการเล็งเห็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพโดยเฉพาะอาคารประเภทตึกแถวเป็นเครื่องมือในการลงทุน ส่งผลต่อกิจกรรมและการแสดงพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องกับถิ่นที่ โดยเน้นการออกแบบที่เกิดจากจินตนาการเพื่อสร้างประสบการณ์ร่วมให้เกิดแก่ผู้ใช้สอย ส่วนกลุ่มกิจกรรมจากบริบทและทำเลที่ตั้งมีลักษณะของการแสดงออกที่แสดงถึงความเคารพในองค์ประกอบของถิ่นที่ เนื่องจากความต้องการใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อมที่อยู่ในบริเวณโดยรอบ และการเป็นส่วนหนึ่งของถิ่นที่

4.3 การแสดงอัตลักษณ์จากการปรับเปลี่ยนการใช้สอย

จากการวิเคราะห์ทัศนคติของผู้ครอบครองตึกแถวที่เป็นกรณีศึกษาจำนวน 28 แห่ง ที่เป็นตัวแทนของการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการใช้สอย ประกอบกับการแปลงข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกต และการศึกษากระบวนการของการเปลี่ยนแปลงการใช้สอย และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของบทบาทอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม จิตวิทยา และสังคม ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการการเปลี่ยนแปลงการใช้สอย โดยการระบุกิจกรรม การกระทำและทัศนคติกับการแสดงบทบาททางอัตลักษณ์ในขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลงการใช้สอย (ตารางที่ 1) จะพบว่า การเปลี่ยนแปลงการใช้สอยจะส่งผลต่ออัตลักษณ์ของตึกแถวในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ใน 3 แนวทาง ได้แก่ 1) การดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ 2) การแปรเปลี่ยนของอัตลักษณ์ และ 3) การสร้างอัตลักษณ์ใหม่

1) การดำรงอยู่ของอัตลักษณ์

การดำรงอยู่ของอัตลักษณ์เกิดจากการคงอยู่ขององค์ประกอบของมรดกทางวัฒนธรรม ทั้งองค์ประกอบทางกายภาพ กิจกรรม และการให้ความหมาย จากการศึกษพบว่า การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของถิ่นที่จะอยู่ในระดับที่ต่ำและเกิดขึ้นจากความจำเป็น โดยการแสดงออกในกระบวนการการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยจะมุ่งเน้นการปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์โดยการตระหนักถึงการแปรเปลี่ยนที่อยู่บนพื้นฐานของการพิจารณาลักษณะทางกายภาพ ที่ส่งผลต่อการปรับตัวที่สามารถตอบสนองต่ออรรถาธิบายความต้องการ การแสดงตัวตน และการแสดงออกซึ่งความภาคภูมิใจในการดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง จากตัวอย่างของกรณีศึกษาที่ 3.1, 3.5 และ 5.1 พบว่า ผู้ครอบครองถิ่นที่จะสามารถปรับเปลี่ยนกายภาพที่ตอบสนองต่อการแสดงลักษณะเฉพาะของบุคคลได้โดยการสร้างสรรค์ลักษณะทางกายภาพที่อิงกับความต้องการและประโยชน์ใช้สอย จากการเลือกกิจกรรมที่มาจากอรรถาธิบายความต้องการ โดยแสดงความสามารถส่วนตัวในการจัดการถิ่นที่ให้เกิดความเหมาะสมกับการเป็นส่วนหนึ่งของสภาพแวดล้อมในภาพรวมของกรุงรัตนโกสินทร์ได้

2) การแปรเปลี่ยนของอัตลักษณ์

การแปรเปลี่ยนของอัตลักษณ์เกิดจากการให้ความสำคัญที่มีต่อองค์ประกอบของมรดกทางวัฒนธรรมในทางใดทางหนึ่ง จนทำให้องค์ประกอบที่เหลืออยู่ไม่ได้รับการดูแลรักษา ส่งผลต่อการสูญเสีย และการปรับเปลี่ยนองค์ประกอบที่ไม่ได้รับการดูแลรักษาเพื่อให้เกิดการอยู่รอด

2.1 การแปรเปลี่ยนของอัตลักษณ์โดยการรักษาองค์ประกอบทางกายภาพ

การให้ความสำคัญต่อองค์ประกอบทางกายภาพเพียงอย่างเดียวมักนำไปสู่การสูญหายของกิจกรรม เนื่องจากข้อจำกัดในการดำเนินชีวิตที่ขาดการเชื่อมโยงกับโครงสร้างทางสังคม และภาวะความไม่สอดคล้องของบุคคลจากความไม่เหมาะสมของสภาพแวดล้อม การแปรเปลี่ยนทางอัตลักษณ์จึงเกิดขึ้นภายใต้การปรับตัวของผู้ครอบครองถิ่นที่ให้อำนาจดำเนินชีวิตและการประกอบกิจกรรมภายใต้ข้อจำกัด ยกตัวอย่างเช่น ตัวอย่างกรณีศึกษาที่ 1.4 ที่แสดงถึงการปรับตัวที่เกิดจากความเข้าใจองค์ประกอบของมรดกทางวัฒนธรรมจากผู้ที่ยกย้ายเข้ามาในย่าน โดยการใช้ประโยชน์จากถิ่นที่ตั้งเป็นจุดเด่นของกิจกรรม ในอีกทางหนึ่ง การแสดงออกของบทบาททางอัตลักษณ์เกิดจากความผูกพันทางอารมณ์จากความภาคภูมิใจในการครอบครองตึกแถวที่มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่โดดเด่น ส่งผลให้ผู้อาศัยออกแบบแนวคิดและปรับตัว ให้สอดคล้องกับความต้องการในการใช้สอยดังตัวอย่างที่ 6.2

2.2 การแปรเปลี่ยนของอัตลักษณ์โดยการรักษาแก่นความคิด

การสืบสานแนวความคิดเป็นการตระหนักถึงสภาวะของการรักษาความหมายที่มีต่อถิ่นที่ โดยการประยุกต์ใช้ศักยภาพของอาคารเดิม หรือกิจกรรมเดิมให้เกิดประโยชน์ เช่น การปรับใช้ปัจจัยทางกายภาพร่วมกับปัจจัยทางกิจกรรมเพื่อรักษาความทรงจำ และปรับแนวทางการใช้สอยให้ตอบสนองต่อความต้องการร่วมสมัย จากกรณีศึกษาที่ 3.2 เป็นการปรับปรุงอาคารหอพักและร้านค้าเดิมให้ตอบสนองต่อบริบททางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว โดยการปรับปรุงกิจกรรมและอาคารเดิมอย่างเหมาะสม ตลอดจนมีการออกแบบภายในและการประดับตกแต่งที่ช่วยสร้างความเชื่อมโยงของเหตุการณ์ในอดีตให้สอดคล้องกับกิจกรรมที่เกิดขึ้นใหม่ แสดงถึงการตระหนักรู้ถึงการแสดงบทบาทของความเป็นลักษณะเฉพาะ ความภาคภูมิใจ และความเหมาะสมทางสภาพแวดล้อม

2.3 การแปรเปลี่ยนของอัตลักษณ์โดยการรักษากิจกรรม

การรักษากิจกรรมทำให้เกิดการปรับตัวและการปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพอยู่ในระดับที่ต่ำ หรือไม่เกิดขึ้นเลย เนื่องจากผู้ครอบครองถิ่นที่จะตระหนักถึงการรักษาลักษณะเฉพาะจากการดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องของกิจกรรม

ที่มีความชำนาญ ดังตัวอย่างของกรณีศึกษาที่ 3.4 ที่แต่เดิมเป็นร้านถ่ายเอกสารขนาดใหญ่ ที่ตั้งอยู่ใกล้ศาลาว่าการกรุงเทพมหานครเดิม ครั้นเมื่อสำนักโยธาธิการและผังเมืองของกรุงเทพมหานครย้ายออกไป ทางร้านจึงปรับตัวด้วยการจัดการพื้นที่กิจกรรมหน้าร้านใหม่ โดยมีส่วนหนึ่งเป็นร้านถ่ายเอกสารและอีกส่วนหนึ่งเป็นร้านอาหารตามสั่ง และแบ่งพื้นที่ด้านบนที่ไม่ได้ใช้งานเพื่อการเช่าสอนพิเศษ ซึ่งเป็นการแสดงออกของบทบาทในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

3) การสร้างอัตลักษณ์ใหม่

การสร้างอัตลักษณ์ใหม่เป็นการปรับเปลี่ยนกิจกรรมลักษณะทางกายภาพ และการสื่อความหมาย เพื่อตอบสนองต่อการใช้งานอย่างใหม่โดยอิงความต้องการส่วนบุคคลและผลตอบแทนที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งรวมไปถึงความเข้าใจและการให้ความหมายที่มีต่อมรดกทางวัฒนธรรม ส่งผลต่อการเปลี่ยนรูปขององค์ประกอบมรดกทางวัฒนธรรม

3.1 การสร้างอัตลักษณ์ใหม่โดยอิงตนเอง

อรรถาธิบายความต้องการที่มีลักษณะเฉพาะจะนำไปสู่การสร้างสรรคกิจกรรมใหม่ หรือการปรับแนวทางของกิจกรรมที่อยู่บนพื้นฐานและประสบการณ์ของผู้ครอบครองอาคาร ซึ่งคล้ายกันกับการแปรเปลี่ยนอัตลักษณ์ของถิ่นที่โดยการรักษากิจกรรม การสร้างอัตลักษณ์ใหม่นี้จึงมีลักษณะเป็นปัจเจก ที่แสดงถึงการรักษาลักษณะเฉพาะของตนไว้ ไปจนกระทั่งการปรับเปลี่ยนกิจกรรมและลักษณะทางกายภาพเพื่อสร้างความแปลกใหม่ ที่ตอบสนองต่อความต้องการและความพึงพอใจส่วนบุคคล เช่น ตัวอย่างของจากกรณีศึกษาที่ 3.5 แสดงถึงการปรับเปลี่ยนตึกแถวเพื่อตอบรับกับความต้องการในการเปิดร้านกาแฟที่มีการนำของสะสมมาจัดแสดงเพื่อการสร้างประสบการณ์ย้อนยุค เป็นต้น

3.2 การสร้างอัตลักษณ์ใหม่โดยการอิงปัจจัยอื่น

การที่ผู้ครอบครองถิ่นที่ไม่สามารถจัดการการเปลี่ยนแปลงถิ่นที่จะนำไปสู่การอาศัยให้อาวุณหรือการว่าจ้างผู้ที่มีความสามารถเข้ามาดำเนินการ ส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงทางของลักษณะทางกายภาพขึ้นอยู่กับภาวะความเข้าใจของผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการ ซึ่งในที่นี้คือผู้ออกแบบและผู้รับเหมา จากการศึกษาพบว่า เมื่อผู้ครอบครองถิ่นที่ประเมินว่าตึกแถวเดิมมีคุณค่าน้อยกว่าความทรุดโทรมของกาลเวลา การแสดงบทบาททางอัตลักษณ์ในขั้นตอนการสร้างแนวคิดจะนำไปสู่การออกแบบใหม่ที่แสดงลักษณะเฉพาะบางอย่างที่ไม่สอดคล้องกับถิ่นที่เดิม

ส่งผลต่อการสร้างสรรค์แนวทางการออกแบบที่เป็นไปตาม การประเมินคุณค่าและการให้ความหมายที่มีต่ออาคารเดิม ในลักษณะปัจเจก เช่น การออกแบบอาคารเพื่อเปลี่ยน ภาพลักษณ์ของกรณีศึกษาที่ 1.2 ที่แสดงถึงการออกแบบ กันสาดใหม่ที่มีแรงบันดาลใจมาจากการย้อมหมึกของเจดีย์

3.3 การสร้างอัตลักษณ์ใหม่โดยการสร้าง ประสบการณ์

การช่วงชิงพื้นที่ทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ที่สามารถแสดงลักษณะอันโดดเด่นของ รากเหง้าทางวัฒนธรรม (Trimasutthithum, 2016) ทั้งจากการเล่าเรื่องและการสร้างเรื่องราว ส่งผลต่อการสร้าง อัตลักษณ์ใหม่จากการออกแบบประสบการณ์ที่อยู่ในรูป ของการออกแบบกิจกรรมและการออกแบบอาคารที่มุ่งไป ในแนวทางของการสร้างประสบการณ์ที่ตื่นตาตื่นใจ ให้กับผู้ใช้สอย จากการศึกษาพบข้อสังเกตคือ การสร้าง อัตลักษณ์ใหม่ที่ไม่สอดคล้องกับถิ่นที่มักเกิดจากการ ไม่แสดงออกของบทบาททางอัตลักษณ์ของผู้อาศัย ทั้งจากความผูกพันและความเข้าใจที่มีต่อถิ่นที่ เช่น กลุ่ม ผู้ประกอบการและนักลงทุน กลุ่มผู้อาศัยที่มีความทรงจำ ในด้านลบ และผู้ที่ไม่มีประสบการณ์ร่วมกับถิ่นที่มักใช้ ดึงดูดตามความประสงค์ของตนโดยละเลยความเหมาะสม ของสภาพแวดล้อม ส่งผลต่อการประเมินสถานที่ในเชิงลบ และการแสดงออกต่อการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นไปตาม จินตนาการและความชื่นชอบของตน ซึ่งแตกต่างจาก กลุ่มที่มีความเข้าใจและความประทับใจในถิ่นที่ การสร้าง อัตลักษณ์ใหม่จะเกิดจากการผสานเรื่องเล่าไปพร้อมกันกับ การปรับตัวผ่านการสร้างกิจกรรมและการออกแบบที่ สอดคล้องไปกับถิ่นที่ตั้ง ดังตัวอย่างกรณีศึกษาที่ 6.2 และ ตัวอย่างกรณีศึกษาที่ 1.4 ที่เกิดจากความประทับใจในถิ่น ที่ที่ตั้ง ส่งผลต่อการออกแบบกิจกรรมและสภาพแวดล้อม เพื่อผสานไปกับถิ่นที่

4.4 การอภิปรายการแปรเปลี่ยนของบทบาททาง อัตลักษณ์

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า กลุ่มคนที่ใช้สอย ดึงดูดเพื่อการอยู่อาศัยและการประกอบอาชีพ ตลอดจน มีความทรงจำที่ดีกับตึกแถวจะสามารถปรับตัวในขั้นตอน ที่ 3 อยู่ตลอดเวลา เช่น การตระหนักรู้ถึงปัญหาและดำเนินการ แก้ไข ส่งผลให้การปรับเปลี่ยนแปลงทางกายภาพเป็น ไปอย่างช้า จนเกิดการคงอยู่ของอัตลักษณ์ ซึ่งเป็นผลมา จากการที่บุคคลรู้ถึงลักษณะเฉพาะของบุคคล มีความ ผูกพันทางอารมณ์ จนสามารถแสดงออกซึ่งความต้องการ

ของตนผ่านการแสดงทัศนคติและการกระทำในขั้นตอน ของการปรับเปลี่ยนลักษณะทางกายภาพได้ ส่วนการ เปลี่ยนแปลงที่เลือกคงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งของถิ่นที่ จะก่อให้เกิดการแปรเปลี่ยนของอัตลักษณ์ ยกตัวอย่างเช่น การให้ความสำคัญต่อยุทธศาสตร์ทางด้านกายภาพจะทำให้ ผู้อาศัยเลือกที่จะปรับแนวคิดและกิจกรรมการใช้สอยของ อาคารให้สอดคล้องกับความสามารถและลักษณะเฉพาะ ของบุคคล และลักษณะของอาคาร ทั้งรูปแบบและการ ใช้สอยที่ว่าง ซึ่งตัวอย่างเหล่านี้จะพบในตึกแถวที่ขึ้น ทะเบียนโบราณสถาน หรือตึกแถวที่มีข้อจำกัดในการ เปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพ จะเห็นได้ว่า การแสดง บทบาททางอัตลักษณ์จะปรากฏผ่านการแสดงความ สามารถในการปรับตัวทั้งการแสดงลักษณะเฉพาะและ ความสามารถในการออกแบบกิจกรรมการใช้สอย โดยการ แสดงบทบาททางอัตลักษณ์ที่ผุดผื่นออกไป หรือไม่มี การแสดงออกของบทบาททางอัตลักษณ์ เช่น ไม่เกิด การดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง ความไม่สอดคล้องของบุคคล เป็นต้น ส่วนการเปลี่ยนแปลงตึกแถวที่อยู่ภายใต้การรักษา กิจกรรมและการรักษาแก่นของความคิด มักส่งผลต่อการ ปรับเปลี่ยนลักษณะทางกายภาพไม่มากนัก เนื่องจากผู้อยู่ อาศัยในตึกแถวสามารถยืนยันการดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยการปรับตัวผ่านความสามารถและลักษณะเฉพาะ ของบุคคลได้ และมีข้อสังเกตว่าผู้อยู่อาศัยจะแสดงออกถึง บทบาททางอัตลักษณ์ในแต่ละขั้นตอนตลอดกระบวนการ การเปลี่ยนแปลงการใช้สอย

ส่วนการสร้างอัตลักษณ์ใหม่โดยอิงตนเองมักเกิดกับ ผู้ครอบครองตึกแถวที่สามารถนำลักษณะเฉพาะของตนมา ปรับให้เข้ากับสถานการณ์ของถิ่นที่ โดยการเลือกกิจกรรม ที่มาจากความสนใจและความถนัด ซึ่งอาจเป็นส่วนหนึ่ง ของการประกอบอาชีพ ข้อสังเกตที่สำคัญ คือ ผู้ครอบครอง ตึกแถวที่สามารถแสดงสมรรถนะของตนในการปรับตัวและ การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพจะสามารถสร้างอัตลักษณ์ ใหม่ที่แสดงความเคารพต่อถิ่นที่ ซึ่งตรงกันข้ามกับการ สร้างใหม่โดยอิงปัจจัยอื่นและการสร้างอัตลักษณ์โดย ความหมายใหม่ ที่มักเกิดจากการที่ผู้อยู่อาศัยในถิ่นที่ไม่ สามารถดำเนินการกับถิ่นที่ได้ด้วยตนเอง จึงว่าจ้างผู้ที่มี ความสามารถเข้ามาดำเนินการ ตั้งแต่ขั้นตอนการออกแบบ ความคิด การปรับตัว และการปรับเปลี่ยนทางกายภาพ โดยเมื่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องดำเนินการตามความเชี่ยวชาญ ของตนโดยปราศจากความเข้าใจในถิ่นที่ หรือเลือกที่จะ รักษาเฉพาะปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง อัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นมาใหม่ จึงไม่เกี่ยวข้องหรือสอดคล้องกับถิ่นที่แต่อย่างใด จากการ

ศึกษาพบว่า การไม่สามารถตระหนักถึงลักษณะเฉพาะความไม่เข้าใจต่อความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมจะนำไปสู่การสร้างสถาปัตยกรรมใหม่ที่แปลกแยกออกไปจากถิ่นที่ ทั้งจากการมุ่งหวังผลกำไรและการขาดความเข้าใจในถิ่นที่ ซึ่งสังเกตได้จากขั้นตอนของการแสดงตัวตนผ่านการสร้างสภาพแวดล้อมใหม่ที่ไม่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและยุคสมัย ในอีกทางหนึ่งการแสดงออกของบทบาททางอัตลักษณ์อาจนำเสนอออกมาในรูปของการสร้างแนวทางการออกแบบกิจกรรมและประสบการณ์ใหม่โดยการพัฒนาจากแบบแผนทางวัฒนธรรมและประเพณี ซึ่งนำไปสู่การสร้างประสบการณ์ร่วมและความทรงจำที่ดีกับถิ่นที่ เช่น การมีส่วนร่วมในเทศกาลลอยกระทงตั้งแต่ขั้นตอนการประดิษฐ์จันทงการร่วมงานลอยกระทง ในกรณีศึกษาที่ 6.1 เป็นต้น

จากการวิเคราะห์บทบาททางอัตลักษณ์ของตึกแถวกรณีศึกษาจึงนำไปสู่การสรุปการแสดงออกของบทบาททางอัตลักษณ์ในขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยดังนี้ 1) การสำรวจและตรวจสอบสถานะ และสภาวะของเหตุการณ์ ในขั้นตอนที่ 1 เป็นการตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและลักษณะทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการตระหนักถึงสภาวะการณ์ และสถานการณ์ที่แวดล้อมจากการศึกษาพบว่ากลุ่มปัจเจกที่อยู่ในถิ่นที่และสามารถแสดงออกถึงบทบาททางอัตลักษณ์ในขั้นตอนมักเกิดจากการอยู่อาศัยในพื้นที่มานานจนเกิดความผูกพันและความเข้าใจ (Shamai, 1991) และมีประสบการณ์ร่วมจนสามารถสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงของกิจกรรมได้ เช่น การสังเกตการลดจำนวนลงของนักท่องเที่ยว การห้ามจอดรถ หรือการเข้ามามีบทบาทของระบบการสั่งอาหารออนไลน์ 2) การรู้ถึงคุณค่า ความสำคัญ เป้าหมายของการปรับปรุงอาคาร และการออกแบบแนวคิดในขั้นตอนที่ 2 เป็นขั้นตอนของการสร้างแนวคิดซึ่งแสดงถึงความเข้าใจและความผูกพันกับถิ่นที่ส่งผลต่อการให้ความหมายที่จะอยู่อย่างต่อเนื่อง ไม่ต้องการโยกย้ายไปไหน และไม่ต้องการการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างไปจากสภาพเดิม เช่น ผู้อาศัยสามารถแสดงทัศนคติที่ดี หรือมีความทรงจำที่ดีเกี่ยวกับถิ่นที่ 3) การปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของถิ่นที่ ในขั้นตอนที่ 3 การปรับตัว เป็นขั้นตอนของอธิบายความต้องการในการระบุถึงความต้องการและความพึงพอใจที่เป็นไปตามความสามารถส่วนตนในการแสดงออกถึงการแปรเปลี่ยน โดยขั้นตอนในการปรับตัวมักเป็นไปตามอัตราของแต่ละปัจเจกบุคคลที่จะยอมรับต่อการปรับกิจกรรม วิถีความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ หรือการปรับรูปแบบธุรกิจ ปัจจัยที่เป็นสิ่งสนับสนุนในขั้นตอนนี้ คือ ทุน

ทั้งทุนที่เป็นทรัพย์สินและทุนสังคม เช่น ความต้องการเพื่อนในวัยชราที่มีความสนใจในกิจกรรมแบบเดียวกัน ก่อให้เกิดการปรับตัวทางธุรกิจ เป็นต้น 4) การปรับทางกายภาพของถิ่นที่ในขั้นตอนที่ 4 เป็นการปรับเปลี่ยนเพื่อสร้างสรรคสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่สามารถตอบสนองต่ออธิบายความต้องการ โดยมีระดับของการเปลี่ยนแปลงที่ขึ้นอยู่กับความสามารถส่วนบุคคล เช่น ความสามารถในการปรับปรุงอาคารเพื่อแก้ปัญหาเบื้องต้น เช่น การแก้รั่วซึม การกันแมลง การทำกันสาด และการต่อเติมให้ตอบสนองต่อความต้องการ และ 5) การสร้างพื้นที่เพื่อแสดงอัตลักษณ์ในขั้นตอนที่ 5 เป็นการปรับเปลี่ยนเพื่อแสดงความเป็นลักษณะเฉพาะของตน ซึ่งจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้อาศัยในตึกแถวกรณีศึกษาจะเห็นการแสดงออกของบทบาททางอัตลักษณ์ที่สอดคล้อง และขัดต่อการแสดงออกของบทบาททางอัตลักษณ์ในแต่ละขั้นตอนของการใช้สอย ตั้งแต่การปรับตนเพื่ออยู่อาศัยในชีวิตประจำวัน การปรับตนภายใต้เงื่อนไขของอาคาร และการปรับตนเพื่อการแสดงออกทางสังคม

5. สรุปผลการวิจัย

การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของย่านในกรุงรัตนโกสินทร์เปลี่ยนไปตามความต้องการและความพึงพอใจที่จะสร้างบุคคลให้สอดคล้องกับสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจมากกว่าการแสดงบทบาททางอัตลักษณ์ที่ตอบสนองเพียงความต้องการในชีวิตประจำวันและการดำรงชีพ และการตอบสนองสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมเมื่อบริบทที่ตั้งของตึกแถวมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ของการท่องเที่ยว การใช้สอยของตึกแถวในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์จึงมีแนวโน้มไปในแนวทางของการสร้างอัตลักษณ์และการสร้างสรรค์อัตลักษณ์ขึ้นมาใหม่ ทั้งเพื่อตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ในการลงทุนและการสร้างผลกำไรจากการปรับปรุงอาคารในระยะเวลาอันสั้นโดยการดำรงอยู่ของบทบาททางอัตลักษณ์ของถิ่นที่จะเกิดเมื่อผู้อาศัย หรือผู้ครอบครองพื้นที่นั้นมีความสามารถในการแสดงอัตลักษณ์ส่วนตน โดยการแสดงความเคารพต่อที่ตั้งและบริบทแวดล้อม และเมื่อผู้ครอบครองถิ่นที่ไม่สามารถแสดงความสามารถส่วนตนและต้องการการพึ่งพาจากปัจจัยอื่น ๆ การแสดงบทบาททางอัตลักษณ์จึงเปลี่ยนไปตามภาวะของการพึ่งพิงปัจจัยภายนอก เนื่องจากการแสดงออกของบทบาททางอัตลักษณ์ที่อยู่บนพื้นฐานของความไม่เข้าใจและไม่สอดคล้องกับถิ่นที่

จะเห็นได้ว่า อัตลักษณ์ของถิ่นที่คงอยู่ได้จากกิจกรรมที่มีความต่อเนื่อง ซึ่งขัดแย้งกับวิถีของการใช้ชีวิตแบบทุนนิยม ที่การพัฒนาเมืองกำลังขึ้นอยู่กับการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจอย่างสุดโต่ง เนื่องจากกิจกรรมเหล่านี้จะส่งเสริมให้เกิดการใช้สอยอาคารในระยะสั้นจากความผิดพลาดในการประกอบกิจการทางธุรกิจและการเงิน หรือแม้แต่การสร้างผลกำไรในระยะเวลอันสั้น จากการสังเคราะห์และอภิปรายการแปรเปลี่ยนของอัตลักษณ์จึงทำให้เห็นว่าปัจจัยในกระบวนการการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยเป็นตัวแปรที่ควบคุมไม่ได้ แต่เป็นปัจจัยที่ล้วนแต่ต้องทำความเข้าใจถึงเหตุปัจจัยของการเปลี่ยนแปลง โดยปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือ การคำนึงถึงบทบาทของคนที่อยู่ในถิ่นที่และการส่งเสริมให้บุคคลที่ทำงานร่วมกับถิ่นที่เกิดความเข้าใจในบทบาทของตน โดยการสนับสนุนในด้านความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนการสร้างสำนึกรักและภาคภูมิใจในถิ่นที่อยู่อาศัยและภาคภูมิใจในการสืบทอดอาชีพดั้งเดิม ตลอดจนการพัฒนาองค์ความรู้ให้แก่บุคคลที่ทำงานในฐานะภาครัฐและเอกชนในการใช้อัตลักษณ์เป็นเครื่องมือในการพัฒนาย่านเมืองเก่าอย่างรู้และเข้าใจ โดยการสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมวัฒนธรรมและส่งเสริมให้เกิดเศรษฐกิจในระดับจุลภาคที่มีความเข้มแข็ง ตลอดจนการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้อยู่อาศัยและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อถิ่นที่ ให้สามารถแสดงบทบาททางอัตลักษณ์ในกระบวนการใช้สอยได้ตลอดกระบวนการ และเกิดการยอมรับกับการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการเปลี่ยนแปลงของการใช้สอย การแสดงออกถึงบทบาททางอัตลักษณ์ที่บูรณาการทั้งทางด้านสถาปัตยกรรม จิตวิทยา และสังคมจะช่วยให้อัตลักษณ์ของถิ่นที่คงอยู่ และแปรเปลี่ยนอย่างค่อยเป็นค่อยไป

6. ข้อเสนอแนะ

การรักษาอัตลักษณ์ของถิ่นที่อยู่ในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ที่มุ่งเน้นการรักษาปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง เช่น การรักษาเพียงลักษณะทางกายภาพจะส่งผลต่อการสูญเสียกิจกรรมอันมีลักษณะเด่น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในภาพย่อยอย่างปัจเจก การเปลี่ยนแปลงที่มุ่งต่อการตอบสนองต่อการใช้สอย จะทำให้อาคารสูญเสียลักษณะทางกายภาพ ดังนั้น การพิจารณาองค์ประกอบของอัตลักษณ์ของถิ่นที่โดยการทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลง

องค์ประกอบของมรดกทางวัฒนธรรมภายใต้กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยของอาคารจึงเป็นการศึกษาถึงวัฒนธรรมและความต้องการในระดับปัจเจกและกลุ่มทางสังคม ที่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงทางสถาปัตยกรรมและสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ การทำความเข้าใจอัตลักษณ์ของถิ่นที่จากการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมในตึกแถวยังควรครอบคลุมถึงการทำความเข้าใจมิติของการให้ความหมายและคุณค่าที่คนมีต่อการกระทำกิจกรรม และสภาพแวดล้อม ที่นำไปสู่การแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ที่แสดงถึงกระบวนการในการตระหนักรู้และการให้คุณค่า และนำไปสู่การปรับตัวภายใต้สภาวะการณ์ของการเปลี่ยนแปลง การปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อม และการแสดงออกของลักษณะเฉพาะที่แสดงความเป็นตัวตน และตลอดจนส่งเสริมการแสดงออกของลักษณะเฉพาะของผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์อย่างเป็นธรรมชาติ เพื่อเสริมสร้างการอนุรักษ์และปรับปรุงพื้นที่บริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ให้ยั่งยืนต่อไป

7. กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย เรื่อง การแปรเปลี่ยนของอัตลักษณ์ กรณีศึกษา ตึกแถวในกรุงรัตนโกสินทร์ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (ปัจจุบันคือ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม) กรอบการวิจัยชุดโครงการที่มุ่งเป้าตอบสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศ ด้านมนุษยศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2561

Remarks

¹ บทบาทอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมเป็นการแสดงออกที่บุคคลพึงมีต่อสภาพแวดล้อมทางสถาปัตยกรรม ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ความต่อเนื่องของปัจเจกบุคคล ที่เป็นประสบการณ์ของบุคคลในถิ่นที่ 2) ความสอดคล้องของบุคคล ที่แสดงถึงความเหมาะสมของถิ่นที่กับบุคคล 3) ความเหมาะสมทางสภาพแวดล้อม คือการเป็นส่วนหนึ่งของสภาพแวดล้อม และ 4) ความผูกพันทางอารมณ์ ที่แสดงถึงความผูกพันกับถิ่นที่ (Heidari & Mirzaei, 2013)

- ² บทบาทอัตลักษณ์ทางจิตวิทยาเป็นพัฒนาการทางความรู้สึกของบุคคลต่อถิ่นที่จนเกิดความสัมพันธ์ระหว่างคนกับถิ่นที่ ซึ่งประกอบไปด้วย 1) บทบาทการตระหนักรู้ถึงสถานการณ์ แสดงการตระหนักรู้ถึงสภาพการณ์ของการเปลี่ยนแปลง 2) บทบาทในการให้ความหมายเป็นการเข้าใจในความหมายและวัตถุประสงค์ขององค์ประกอบในถิ่นที่ 3) บทบาทในอธิบายความต้องการ ตั้งแต่ขั้นพื้นฐานจนถึงการตอบสนองต่อความต้องการและความพึงพอใจ 4) บทบาทของการตระหนักถึงความแปรเปลี่ยน เป็นคุณสมบัติในการตัดสินใจต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม และ 5) บทบาทในการแสดงถึงความกังวลและการป้องกัน เป็นการแสดงออกเพื่อปกป้องอัตลักษณ์ส่วนบุคคล (Proshansky, Fabian & Kaminoff, 1983)
- ³ บทบาทอัตลักษณ์ทางสังคมเป็นการศึกษาปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ในถิ่น ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ความเป็นลักษณะเฉพาะ เป็นการตระหนักลักษณะเด่นของกลุ่มคนที่มีต่อสภาพแวดล้อม 2) การดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง เป็นสภาวะที่สนับสนุนต่อการดำรงอยู่ต่อไป 3) ความภาคภูมิใจในตนเองที่มีต่อถิ่นที่และการแสดงออกที่เคารพต่อถิ่นที่ และ 4) ความสามารถส่วนตนในการจัดการสภาพแวดล้อมให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดี (Twigger-Ross & Uzzell, 1996)

References

- Boonprasong, P. (2017). *USE TRANSFORMATION PROCESS OF SHOPHOUSES: A CASE STUDY OF THAIEN'S SHOPHOUSE, BANGKOK*. (Doctor of Philosophy), Chulalongkorn University. Retrieved January 24, 2019 from <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/58238>.
- Boonprasong, P. (2019). Place Identity in Use Transformation Process of Old Building in The Old Town. *Journal of Architectural/Planning Research and Studies*, 16 2.2019: July - December, 31-47. Retrieved July 15, 2020 from <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jars/article/view/175256>.
- Boonprasong, P. (2020). *Rai-ngan Wichai Chabap Sombun Rueang Kan Praeplian Khong Atta lak Korani Sueksa Tuekthaeo Nai Krung Rattanakosin Phailang Kan Plianplaeng Kan Chaisoi [Changing of Identity: A Case Study of Shophouse on the Rattanakosin Island after Use Transformation Process]*: Thailand Science Research and Innovation.
- Bullen, P. (2004). *Sustainable Adaptive Reuse of the Existing Building Stock in Western Australia*. Paper presented at the 20th Annual ARCOM Conference, Heriot Watt University. Retrieved May 24, 2015 from www.arcom.ac.uk/-docs/proceedings/ar2004-1387-1397_Bullen.pdf.

- Cheshmehzangi, A., & Heat, T. (2012). Urban Identities: Influences on Socio-Environmental Values and Spatial Inter-Relations. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 36, 253-264. Retrieved November 15, 2019 from doi:<https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.03.028>.
- Chiwakun, K., Thadaniti, S., Nakhirak, C., Watthanaphasuk, C., Atiphot, K., & Nakwatchara, N. (1982). *Talad nai Krungthep: Kan Khayaitua lae Phatthanakan*. [Market in Bangkok: Distribution and Development]. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Cramer, J., & Breitling, S. (2007). *Architecture in the existing fabric*. Berlin: Ruksalddruck.
- Cullen, G. (1961). *The Concise Townscape*. London : Architectural Press.
- Fisch, R., & Giebeler, G. (2009). *Refurbishment Manual: Maintenance Conversions and Extensions*. In J. Liese (Ed.). Altusried-Krugzell: Kosel GmbH & Co.KG.
- Heidari, A. A., & Mirzaii, S. (2013). Place Identity and its informant parameters in Architectural studies. *Journal of Novel Applied Sciences (2013-2-8)*, 260-268. Retrieved February 18, 2019 from <http://jnasci.org/wp-content/uploads/2013/08/260-268.pdf>.
- ICOMOS. (1994). *The Nara Document on Authenticity 1994*. Retrieved February 1, 2019 from <https://www.icomos.org/charters/nara-e.pdf>.
- ICOMOS AUSTRALIA. (2013). *The Burra Charter 2013*. Retrieved May 1, 2019 from <https://australia.icomos.org/publications/burra-charter-practice-notes/>.
- Jenkins, R. (1996). *Social identity*. London: Routledge.
- Jonas, D. (2006). *Heritage Works: The Use of Historic buildings in regeneration: a toolkit of good practice*. London: English Heritage. Retrieved May 9, 2006 from <https://historicengland.org.uk/images-books/publications/heritage-works>.
- Larkham, P. J. (1996). *Conservation and the City*. London: United Kingdom: Routledge.
- Latham, D. (2000). *Creative Re-use of buildings, 1: Principles and Practice*. Shaftesbury: UK: Donhead.
- Othman, A. A. E., & Elsaay, H. (2018). Adaptive reuse: an innovative approach for generating sustainable values for historic buildings in developing countries %J Organization, *Technology and Management in Construction: an International Journal*. 10(1), 1704. Retrived December 23, 2019 from doi:<https://doi.org/10.2478/otmcj-2018-0002>.
- Proshansky, H. M. (1976). Environmental psychology and the real world. *American Psychologist*, 31(4), 303-310. Retrived October 23, 2018 from doi:<http://dx.doi.org/10.1037/0003-066X.31.4.303>.
- Proshansky, H., Fabian, A., & Kaminoff, R. (1983). Place-identity: Physical world socialization of the self. *Journal of Environmental Psychology*, 3(1), 57-83. Retrieved October 23, 2018 from doi:[https://doi.org/10.1016/S0272-4944\(83\)80021-8](https://doi.org/10.1016/S0272-4944(83)80021-8).
- Qing, M., & Man, L. (2008). *Memory Bring in Spirits: Adaptive reuse of Villa in Shanghai*. Quebec, Canada. Retrived November 2, 2016 from https://www.icomos.org/quebec2008/cd/toindex/77_pdf/77-qCVj-111.pdf
- Rasmussen, S. E., Technology, M. I. O., & Wendt, E. (1964). *Experiencing Architecture*. Cambridge, Massachusetts: The M.I.T. Press.
- Relph, E. (1976). *Place and Placelessness* (3rd reprint). London: Pion.
- Shamai, S. (1991). Sense of place: an empirical measurement. *Geoforum*, 22(3), 347-358. Retrieved November 19, 2017 from doi:[https://doi.org/10.1016/0016-7185\(91\)90017-K](https://doi.org/10.1016/0016-7185(91)90017-K).
- Taylor, C. (1992). *Sources of the Self: The Making of the Modern Identity*: Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.

- Trimasutthithum, P. (2016). *Panya Anacot* [The Future]. Bangkok: Openbook.
- Twigger-Ross, C. L., & Uzzell, D. L. (1996). Place and Identity Processes. *Journal of Environmental Psychology*, 16(3), 205-220. Retrieved October 13, 2018 from doi:<https://doi.org/10.1006/jevp.1996.0017>.
- Yaldız, E., Aydın, D., & Sıramkaya, S. B. (2014). Loss of City Identities in the Process of Change: The City of Konya-Turkey. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 140, 221-233. Retrieved December 22, 2019 from doi:<https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.04.413>.